

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

31 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorczyk

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 31 stycznia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Skarbu Państwa - Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i
Autostrad w Warszawie

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 29 kwietnia 2022 r., I ACa 850/21,

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych
i Autostrad w Warszawie

przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń spółce akcyjnej w W.

z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej I. w P.

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania
oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Paweł Grzegorczyk

Dariusz Zawistowski

Władysław Pawlak

[P.G.]

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym 2 lipca 2019 r. Skarb Państwa - Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad w Warszawie domagał się od Towarzystwa Ubezpieczeń S.A. w W. zapłaty kwoty 33 724 990,23 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 27 czerwca 2019 r. do dnia zapłaty.

W związku z zapłatą 18 października 2019 r. przez pozwanego należności głównej powód pismem z 21 listopada 2019 r. zmodyfikował pozew w ten sposób, że cofnął go w zakresie roszczenia głównego oraz w zakresie roszczenia o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 33 724 990,23 zł od 27 czerwca 2019 r. do dnia zapłaty i w to miejsce zażądał zapłaty kwoty 737 329,92 zł (jako skapitalizowanych ustawowych odsetek za opóźnienie od kwoty należności głównej za okres od 27 czerwca 2019 r. do 18 października 2019 r.) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia wytoczenia powództwa o skapitalizowane odsetki, tj. od 21 listopada 2019 r.

Wyrokiem z 28 lipca 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie: umorzył postępowanie w zakresie zapłaty kwoty 33 724 990,23 zł (pkt I); oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt II); zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 10 800 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego (pkt III); oddalił wniosek powoda o zasądzenie kosztów procesu od pozwanego i interwenienta ubocznego (pkt IV) oraz wniosek interwenienta ubocznego o zasądzenie kosztów procesu od powoda (pkt V).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że 12 października 2015 r. Skarb Państwa reprezentowany przez Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad (zamawiający) zawarł ze spółką I. w P. (wykonawca) umowę o wybudowanie szczegółowo opisanego odcinka drogi ekspresowej S-[...] o długości ok. 23,3 km. Zgodnie z postanowieniami umowy wykonawca wniósł zabezpieczenie zwrotu zaliczki w formie gwarancji ubezpieczeniowej wystawionej w dniu 29 czerwca 2017

r. przez pozwane Towarzystwo Ubezpieczeń w W. (gwarant) na rzecz powoda (beneficjent). Gwarant zobowiązał się nieodwołalnie, bezwarunkowo, na pierwsze żądanie beneficjenta do zapłacenia kwoty nieprzekraczającej sumy gwarancyjnej wynoszącej 33 724 990,23 zł. Zgodnie z pkt 6 umowy gwarancji wypłata następowała w terminie 14 dni od doręczenia gwarantowi przez beneficjenta, w terminie obowiązywania gwarancji, pisemnego wezwania do zapłaty, zawierającego kwotę roszczenia i numer rachunku bankowego, na który wypłata ma nastąpić. Żądanie zapłaty beneficjenta miało zostać przekazane gwarantowi na jego adres za pośrednictwem banku prowadzącego rachunek beneficjenta bezpośrednio lub listem poleconym, lub kurierem, który to bank beneficjenta potwierdzi, że podpisy złożone pod żądaniem zapłaty należą do osób uprawnionych do składania oświadczeń woli dotyczących praw majątkowych beneficjenta albo bezpośrednio listem poleconym na adres gwaranta, przy czym podpisy złożone pod żądaniem zapłaty, które należą do osób uprawnionych do składania oświadczeń woli dotyczących praw majątkowych beneficjenta, zostaną potwierdzone przez notariusza.

Z tytułu wystawionej gwarancji strona pozwana zawarła 29 czerwca 2017 r. umowę regwarancyjną (nr [...]) z T. S.A. (N.V.) we Włoszech (dalej: T.) na maksymalną kwotę sumy gwarancyjnej 33 724 990,23 zł, stanowiącej zabezpieczenie roszczeń kierowanych wobec pozwanego z tytułu gwarancji udzielonej na rzecz powoda.

24 lipca 2017 r. zamawiający dokonał na rzecz wykonawcy wypłaty zaliczki w dwóch transzach, łącznie 33 724 990,23 zł. Pismem z 15 marca 2019 r. wykonawca wezwał powoda do należytego wykonywania umowy poprzez współdziałanie z nim w celu realizacji umowy oraz o zapłatę należności związanych z realizacją umowy o wykonanie przedmiotowej drogi.

Pismem z 11 kwietnia 2019 r. T. skierował do strony pozwanej żądanie zwolnienia gwarancji udzielonych m.in. polisą gwarancyjną nr [...] i zapłaty sumy równej maksymalnej kwocie gwarancji w terminie 10 dni od otrzymania gwarancji.

Pismem z 11 czerwca 2019 r. zamawiający złożył wykonawcy oświadczenie o odstąpieniu od umowy na podstawie Subklauzuli 15.2 (a), (c, i), (e) warunków kontraktu, a także na podstawie art. 491 k.c. oraz art. 635 k.c. i art. 636 k.c. w zw.

z art. 656 § 1 k.c. z przyczyn leżących po stronie wykonawcy, a następnie pismem z 12 czerwca 2019 r. wezwał stronę pozwaną do wykonania gwarancji ubezpieczeniowej i wypłaty kwoty, którą powód uiszczył na rzecz wykonawcy jako zaliczkę w wykonaniu umowy o roboty budowlane. Wezwanie zostało podpisane przez zastępcę Dyrektora Oddziału ds. [...] Z. S. oraz Zastępcę Dyrektora Oddziału mgr inż. P. A. Zgodność „podpisów z kartą wzorów podpisów” potwierdził własnoręcznym podpisem ekspert ds. bezpośredniej obsługi klientów B. Do wezwania dołączone zostały potwierdzone za zgodność z oryginałem kopie pełnomocnictwa dla Zastępcy Dyrektora Oddziału ds. [...] Z. S., aktu powołania p.o. [...] J. G., pełnomocnictwa dla zastępcy Dyrektora Oddziału ds. [...] P. A., aktu powołania p.o. [...] L. W. oraz gwarancji ubezpieczeniowej. Wezwanie do zapłaty zostało doręczone 12 czerwca 2019 r. w recepcji siedziby strony pozwanej w budynku przy [...] w W. pracownicy obsługującej recepcję, która poświadczyła własnoręcznym podpisem przyjęcie wezwania, ale nie była uprawniona do jego odbioru, czego w tamtej chwili nie była świadoma.

18 czerwca 2019 r. wykonawca skierował do zamawiającego pismo zawierające oświadczenie o odstąpieniu od umowy z 12 października 2015 r. na podstawie art. 491 § 1 i 2 k.c. oraz art. 640 k.c. w zw. z art. 656 § 1 k.c. i art. 492 k.c., z przyczyn leżących po stronie zamawiającego, po czym pismem z 27 czerwca 2019 r. wezwał zamawiającego do zapłaty kary umownej. Ponadto wykonawca złożył zamawiającemu oświadczenie o potrąceniu jego wierzytelności w kwocie 37 472 211,37 zł z tytułu zwrotu zaliczki z wierzytelnością wykonawcy w kwocie 56 208 317,05 zł jako kary umownej naliczonej z powodu odstąpienie przez wykonawcę od umowy o realizację przedmiotowej drogi.

W odpowiedzi na wezwanie do realizacji gwarancji strona pozwana poinformowała powoda o odmowie wypłaty z uwagi na to, że jej zdaniem nie zostały spełnione warunki formalnych przewidziane w umowie gwarancji. Mianowicie na wezwaniu widnieje adnotacja pracownika Banku (dalej: „B.”) niezgodna z oświadczeniem wymaganym przez umowę gwarancyjną, a ponadto wezwanie nie zostało doręczone do siedziby strony pozwanej.

Orzeczeniem z 26 czerwca 2019 r. Sąd w Rzymie, w sprawie z powództwa I. w P. przeciwko Skarbowi Państwa – Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad, Towarzystwu Ubezpieczeń S.A., [...], M. S.A., o zastosowanie środka zabezpieczającego, stwierdzając jurysdykcję oraz właściwość, zgodnie z art. 25 i art. 31 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1215/2012 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (dalej: „rozporządzenie nr 1215/2012”), w związku z istnieniem obiektywnego związku pomiędzy sporami, których przedmiot stanowią różne umowy powiązane ściśle między sobą, a także mając na względzie, iż umowy te zawierają różne kolidujące ze sobą klauzule prorogacyjne, uwzględnił wniosek spółki I. o zastosowanie środka zabezpieczającego przez: powstrzymanie GDDKiA od egzekwowania gwarancji oraz nakazanie TU niedokonywanie wypłat z tytułu gwarancji na rzecz GDDKiA oraz nakazanie T., M. S.A. niedokonywanie wypłat z tytułu kontrgwarancji na rzecz TU. Orzeczenie to zostało uznane za wykonalne w dniu wydania, tj. 26 czerwca 2019 r. oraz zaopatrzone w zaświadczenie wydane przez Sąd w Rzymie w dniach 27 czerwca 2019 r. i 12 lipca 2019 r. na podstawie art. 53 rozporządzenia nr 1215/2012.

Pismem z 10 lipca 2019 r. powód ponownie wezwał stronę pozwaną do zapłaty kwoty 33 724 990,23 zł. Tym razem wezwanie zostało podpisane przez Zastępcę Dyrektora Oddziału ds. [...] M. Z. oraz Zastępcę Dyrektora Oddziału ds. [...] Z. S. i przekazane wraz pismem z 11 lipca 2019 r. (potwierdzającym, że figurujące na żądaniu zapłaty podpisy zostały złożone przez osoby uprawnione do składania oświadczeń woli dotyczących praw majątkowych beneficjenta) za pośrednictwem B. jako banku prowadzącego rachunek beneficjenta gwarancji. Doręczenie stronie pozwanej wezwania do wykonania gwarancji miało miejsce 15 lipca 2019 r. osobiście przez pracownika B. Strona pozwana odmówiła wypłaty powołując się na orzeczenie Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r.

W dniu 26 września 2019 r. Sąd Rzymie wydał orzeczenie, w którym stwierdził brak jurysdykcji sądu włoskiego w sprawie wniosków I. w P. przeciwko Skarbowi Państwa - Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad oraz Towarzystwu Ubezpieczeń S.A. w odniesieniu do stosunków gwarancyjnych, w tym odnośnie do wniosków o zabezpieczenie. Orzeczone w dniu 26 czerwca 2019 r. zabezpieczenie

upadło w dniu 3 października 2019 r., po odrzuceniu zażalenia I. w P., co zostało stwierdzone w zaświadczeniu wydanym przez Sąd w Rzymie w dniu 8 października 2019 r.

W ocenie Sądu pierwszej instancji zmodyfikowane powództwo, tj. w zakresie roszczeń odsetkowych okazało się bezzasadne, gdyż strona pozwana nie popadła w opóźnienie ze spełnieniem świadczenia wynikającego z umowy gwarancji. Pierwsze wezwanie do wypłaty gwarancji z 12 czerwca 2019 r. nie było skuteczne, gdyż nie zawierało potwierdzenia przez B., że żądanie zapłaty zostało podpisane przez osoby uprawnione do reprezentowania beneficjenta lub przez niego upoważnione w tym zakresie (tzw. klauzula identyfikacyjna), a ponadto żądanie zapłaty zostało doręczone sprzecznie z pkt 5 gwarancji, a mianowicie bezpośrednio do siedziby pozwanego przez niezidentyfikowane osoby i odebrane przez osobę nieuprawnioną. Wprawdzie drugie wezwanie do zapłaty (z 11 lipca 2019 r.) spełniało już wymogi formalne określone w umowie gwarancji, ale na mocy orzeczenia Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r. obowiązek zapłaty został wstrzymany, aż do 3 października 2019 r. i wobec tego brak było podstaw do przyjęcia, że roszczenie powoda z gwarancji stało się wymagalne 25 lipca 2019 r.

Wyrokiem z 29 kwietnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację powoda (w zakresie, w jakim Sąd Okręgowy oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach procesu) i zasądził na rzecz strony pozwanej koszty postępowania apelacyjnego oraz oddalił wniosek interwenienta ubocznego o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego. Sąd odwoławczy podzielił ustalenia faktyczne, jaki i wywody prawne Sądu pierwszej instancji. Podkreślił, że zgodnie z art. 36 ust. 1 i art. 37 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012, orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim są uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania, zaś strona, która chce powołać się w państwie członkowskim na orzeczenie wydane w innym państwie członkowskim, przedstawia odpis orzeczenia spełniający warunki niezbędne do stwierdzenia jego autentyczności oraz zaświadczenie wydane zgodnie z art. 53 tego rozporządzenia. W tej sytuacji zdaniem Sądu *ad quem* nie miało znaczenia późniejsze stwierdzenie przez Sąd w Rzymie braku jurysdykcji, skoro stwierdził ją wstępnie w postępowaniu

zabezpieczającym, wydając orzeczenie w tym przedmiocie, które obowiązywało i wiązało strony.

W skardze kasacyjnej powód zaskarżając wyrok Sądu odwoławczego w zakresie, w jakim oddalił apelację i zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej koszty postępowania odwoławczego, wniósł o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy przez zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kwoty 737 329,92 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 21 listopada 2019 r. do dnia zapłaty oraz obciążenie strony pozwanej kosztami procesu, w tym zasądzenie od pozwanego na rzecz Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje i za postępowanie kasacyjne, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego. Zarzucił naruszenie: 1) prawa materialnego, tj.: a) art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 56 k.c., art. 354 § 1 i 2 k.c. w zw. z pkt 6 i 7.1 gwarancji w zw. z oświadczeniem B. z 12 czerwca 2019 r., umieszczonym na treści żądania zapłaty z 12 czerwca 2019 r., polegające na uznaniu, że żądanie zapłaty z 12 czerwca 2019 r. nie było skuteczne, ponieważ nie spełniło wynikającego z gwarancji wymogu potwierdzenia przez B., że osoby które podpisały wezwanie były uprawnione do reprezentacji beneficjenta w zakresie składania oświadczeń woli dotyczących praw majątkowych beneficjenta, co w konsekwencji doprowadziło do nieprawidłowego rozstrzygnięcia, iż powodowi nie przysługują odsetki ustawowe za czas opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego za okres od 27 czerwca 2019 r. do 18 października 2019 r.; b) art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c., art. 354 § 1 k.c. w zw. z pkt 6 i 7.1 gwarancji na skutek nieprawidłowego przyjęcia, że strona pozwana nie pozostawała w opóźnieniu w spełnieniu żądania zapłaty z 11 lipca 2019 r. z uwagi na rzekome obowiązywanie środków zabezpieczających, ustanowionych orzeczeniem Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r., które upadło 3 października 2019 r. i dopiero z tą datą rozpoczął się bieg terminu wymagalności ww. żądania, podczas gdy zgodnie z art. 455 k.c. w zw. z pkt 6 i 7.1 gwarancji w zw. z art. 481 § 1 k.c. termin spełnienia świadczenia pieniężnego wyznaczony treścią gwarancji i żądaniem zapłaty z 11 lipca 2019 r. upłynął w dniu 25 lipca 2019 r., zaś strona pozwana ponosi odpowiedzialność za

czas opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności; 2) prawa procesowego, tj. art. 25, art. 31 oraz art. 35, a także art. 53 oraz art. 44 i art. 45 rozporządzenia nr 1215/2012, przez uznanie, że orzeczenie Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r. ustanowiło skutecznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej względem powoda oraz strony pozwanej środki zabezpieczające, które obowiązywały do 3 października 2019 r., podczas gdy orzeczenie to nie ustanowiło skutecznych na terytorium RP środków zabezpieczających wobec powoda, jak i strony pozwanej, a ponadto orzeczeniem z 26 września 2019 r., wydanym w tym samym postępowaniu, Sąd w Rzymie stwierdził brak jurysdykcji w sprawie oraz odrzucił wnioski wykonawcy o zastosowanie środków zabezpieczających wobec powoda i strony pozwanej, zaś z zaświadczenia z 8 października 2019 r. nie sposób wyprowadzić twierdzenia, że do tego dnia pozwanego i powoda obowiązywały środki zabezpieczające ustanowione rzekomo orzeczeniem Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r., ani że dopiero z tą datą stało się wymagalne żądanie zapłaty z 11 lipca 2019 r. złożone przez powoda wobec strony pozwanej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Według objętych podstawą faktyczną rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji postanowień umowy gwarancji (k. 158-160, przy uwzględnieniu art. 243¹ k.p.c. w zw. z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1469 ze zm.), a w szczególności zawartych w jej pkt 14 i 15, do praw i obowiązków z niej wynikających stosuje się prawo polskie, a do rozstrzygnięcia wszelkich sporów, jakie mogą wyniknąć w związku z jej treścią lub jej realizacją przewidziano, że zastosowanie będzie miało prawo polskie, zaś sądem właściwym do ich rozstrzygnięcia będzie sąd powszechny właściwy miejscowo dla beneficjenta (powoda), czyli sąd polski. Z przytoczonych zapisów wynika zatem, że strony zawarły nie tylko umowę prorogacyjną odnośnie do właściwości sądu (jurysdykcja), ale także dokonały wyboru prawa materialnego, według którego będą podlegały ocenie spory mogące wyniknąć z realizacji tej umowy.

Czynność prawna udzielenie gwarancji ubezpieczeniowej jest kwalifikowana normatywnie jako umowny stosunek prawny (zob. art. 4 ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, jedn. tekst: Dz. U. z 2024 r., poz. 838, a także wyrok Sądu Najwyższego z 15 lutego 2018 r., IV CSK 86/17), którego istotę stanowi jednostronne zobowiązanie ubezpieczyciela - gwaranta do spełnienia określonego świadczenia pieniężnego na rzecz beneficjenta gwarancji.

Ze względów podmiotowych i przedmiotowych (a przede wszystkim z uwagi na wydanie orzeczenia przez Sąd w Rzymie w przedmiocie środków zabezpieczających, którego ocena w zakresie skuteczności ma wpływ na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy) spór, tak od strony procesowej, jak i materialno-prawnej, w pierwszej kolejności podlega analizie w perspektywie prawa unijnego i jeśli chodzi o problematykę procesową jest to powołane już rozporządzenie nr 1215/2012 (art. 1 ust. 1), z uwzględnieniem wykładni jego przepisów dokonanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Natomiast odnośnie do zagadnień materialno-prawnych miarodajne jest Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (rozporządzenie Rzym I, Dz. Urz. UE L.177/6; dalej: „rozporządzenie nr 593/2008”), które stosuje się do zobowiązań umownych w sprawach cywilnych i handlowych powiązanych z prawem różnych państw (art. 1 i art. 2). Okoliczność, że jedną ze stroną sporu - wynikłego z zawarcia po przeprowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia umowy na roboty budowlane publicznej drogi ekspresowej - jest Skarb Państwa reprezentowany przez [...], jako organ publiczny, nie wyłącza zastosowania przepisów rozporządzenia nr 1215/2012 (zob. pkt 1 wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 6 października 2021 r., C-581/20). Dlatego też nie można automatycznie utożsamiać skutków procesowych orzeczenia sądowego w przedmiocie środków zabezpieczających z jego wpływem na uprawnienia materialno-prawne stron, w tym na przesłanki powstania stanu wymagalności roszczenia pieniężnego z umowy gwarancji i biegu oraz zakresu roszczenia odsetkowego za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego..

2. Zgodnie z art. 25 ust. 1 zdanie pierwsze rozporządzenia nr 1215/2012, jeżeli strony niezależnie od ich miejsca zamieszkania uzgodniły, że sąd lub sądy państwa członkowskiego powinny rozstrzygać spór już wynikły albo spór przyszły mogący wynikać z określonego stosunku prawnego, to sąd lub sądy tego państwa mają jurysdykcję, chyba że umowa ta jest nieważna pod względem materialnym, na mocy prawa danego państwa członkowskiego. Tak określona jurysdykcja jest jurysdykcją wyłączną, o ile strony nie uzgodniły inaczej.

W umowie gwarancji strony wyraźnie zastrzegły właściwość sądu polskiego w odniesieniu do wszelkich sporów, jakie mogły wynikać w związku z treścią umowy gwarancji lub jej realizacją. Wobec tego nie ma uzasadnionych podstaw do przyjęcia, że strony w jakimkolwiek zakresie, w tym w odniesieniu do rozstrzygnięcia o środkach zabezpieczających, przewidziały właściwość sądu innego państwa członkowskiego.

Jeżeli powództwo wytoczono przed sądem państwa członkowskiego, który w umowie określonej w art. 25 został wskazany jako mający jurysdykcję wyłączną, każdy sąd innego państwa członkowskiego zawiesza postępowanie, dopóki sąd wskazany w umowie nie stwierdzi, iż nie ma jurysdykcji na podstawie tej umowy (art. 31 ust. 2 rozporządzenia nr 1215/2012), przy czym, jeżeli sąd wskazany w umowie stwierdził swoją jurysdykcję zgodnie z umową, sąd innego państwa członkowskiego, stwierdza brak swej jurysdykcji na rzecz tego sądu (art. 31 ust. 3 rozporządzenia nr 1215/2012). Jeśli przed sądami różnych państw członkowskich zawisły sprawy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami, sąd, przed który wytoczono powództwo później, z urzędu zawiesza postępowanie do czasu stwierdzenia jurysdykcji sądu, przed który najpierw wytoczono powództwo (art. 29 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012).

Wniosek o zastosowanie środków tymczasowych, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, przewidzianych w prawie państwa członkowskiego, może zostać wniesiony do sądu tego państwa członkowskiego także wówczas, gdy sprawa główna należy do jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego (art. 35 rozporządzenia nr 1215/2012). Badanie wniosku o zastosowanie środków tymczasowych, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, następuje w świetle

przepisów prawa państwa członkowskiego sądu, do którego wystąpiono z wnioskiem (zob. też pkt 3 wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 6 października 2021 r., C- 581/20). W uzasadnieniu powołanego wyroku Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśnił, że na podstawie art. 25 tego rozporządzenia, strony mogą określić w drodze umowy międzynarodowej jurysdykcję do zarządzenia środków tymczasowych, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, a można domniemywać, że klauzula wyboru sądu właściwego, sformułowana w sposób ogólny, przyznaje wybranemu sądowi jurysdykcję do zarządzenia takich środków, przy czym wykładnia i zakres takiej klauzuli spoczywa na sądzie krajowym, tak samo jak analiza na podstawie art. 35 rozporządzenia, czy istnieje rzeczywisty związek pomiędzy przedmiotem środków wnioskowanych w postępowaniu głównym a właściwością terytorialną państwa członkowskiego sądu, do którego wystąpiono. Przy wykładni przepisu prawa unijnego należy wziąć pod uwagę nie tylko jego brzmienie, lecz także kontekst, w jaki się on wpisuje. Artykuł 35 rozporządzenia przyznaje jurysdykcję międzynarodową do zarządzenia środków tymczasowych, włącznie ze środkami zabezpieczającymi z jednej strony sądom państwa członkowskiego właściwym do orzekania co do istoty, a z drugiej strony, pod pewnymi warunkami, sądom innych państw członkowskich. Jeżeli jednak środki tymczasowe, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, zostały zarządzone przez sąd nieposiadający jurysdykcji do orzekania co do istoty sprawy, działanie takich środków jest na mocy przepisów tego rozporządzenia ograniczone do terytorium danego państwa członkowskiego. Wobec tego zainteresowana strona ma możliwość wystąpienia z wnioskiem o zastosowanie środków tymczasowych, włącznie ze środkami zabezpieczającymi albo do sądu państwa członkowskiego właściwego do orzekania co do istoty sprawy, którego orzeczenie w tym względzie będzie podlegać swobodnemu przepływowi, albo do sądów innych państw członkowskich, w których znajdują się mienie lub osoba, w stosunku do których środek miałby zostać wykonany.

W konsekwencji, mając na względzie jednoznacznie określone w umowie gwarancji zastrzeżenie właściwości sądu polskiego do rozstrzygnięcia wszelkich sporów, które mogą wynikać z treści umowy gwarancji lub z jej realizacji oraz przedstawioną wykładnię prawa unijnego dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, orzeczenie Sądu w Rzymie z dnia 26 czerwca 2019 r.

w przedmiocie środków zabezpieczających wywołało skutki prawne jedynie na terytorium Republiki Włoskiej i wyłącznie o charakterze procesowym, i to nawet gdyby, ze względu na orzeczoną przez Sąd w Rzymie sposób zabezpieczenia, włoskie prawo cywilne przewidywało skutek w postaci pozbawienia wierzyciela roszczenia odsetkowego od dnia wymagalności roszczenia, tj. w okresie obowiązywania orzeczenia zabezpieczającego. W takiej jednak sytuacji miałyby miejsce zbieg przepisów rozporządzenia nr 1215/2012, które reguluje problematykę jurysdykcyjną sądów w obszarze unijnym z przepisami rozporządzenia nr 593/2008, które reguluje problematykę właściwego prawa materialnego w obszarze unijnym. Ze względu na wyższość prawa unijnego nad prawem krajowym włoskie prawo cywilne materialne i tak nie mogłoby wyrzucić tego rodzaju skutku (wynikającego z orzeczenia Sądu w Rzymie z dnia 26 czerwca 2019 r.) w sferze materialno-prawnej, skoro zgodnie z rozporządzeniem nr 593/2008 właściwe w sprawie było polskie prawo cywilne materialne, zaś przepisy polskiego prawa cywilnego materialnego nie przewidują możliwości pozbawienia wierzyciela odsetek za opóźnienie od roszczenia pieniężnego na skutek wydania postanowienia sądu o udzieleniu zabezpieczenia. Dostrzegając w takiej sytuacji możliwość powstania kolizji przepisów unijnych z zakresu prawa procesowego i materialnego, nie ulega wątpliwości, że orzeczenie zabezpieczające sądu krajowego i tak nie mogłoby modyfikować regulacji unijnej z zakresu prawa materialnego, normującego stosunek prawny, z którego wynikł spór, w ramach którego Sąd w Rzymie wydał 26 czerwca 2019 r. orzeczenie zabezpieczające. Ewentualny skutek materialno-prawny orzeczenia sądu krajowego o zabezpieczeniu musiałby wynikać wprost z przepisów rozporządzeń nr 1215/2012 lub nr 593/2008, ale takich przepisów rozporządzenia te nie zawierają.

Niezależnie od tego, orzeczoną przez Sąd w Rzymie sposób zabezpieczenia nie mógłby zostać wykonany na terenie Republiki Włoskiej, skoro umowa gwarancji podlegała wykonaniu w Polsce i sąd polski był wyłącznie właściwy do oceny roszczeń i sporów odnośnie do treści i wykonania tej umowy, a ponadto z treści tego orzeczenia nie wynikało pozbawienie powoda roszczenia odsetkowego, za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego wynikającego z umowy gwarancji, w okresie obowiązywania spornego postanowienia zabezpieczającego.

Wprawdzie skutki procesowe orzeczenia sądu w przedmiocie środków zabezpieczenia podlegają ocenie prawa państwa członkowskiego sądu, który te środki zastosował, ale w stanie faktycznym sprawy istotne znaczenie ma również i to, jakie prawo materialne jest właściwe do oceny spornego stosunku prawnego wynikłego z umowy gwarancji. W pkt 14 i 15 umowy gwarancji strony dokonały wyboru prawa polskiego jako właściwego do oceny praw i obowiązków stron oraz sporów mogących wyniknąć z jej treści lub realizacji. W świetle art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 593/2008 (obowiązującego od 17 grudnia 2009 r. - art. 28), tego rodzaju umowa (wybór prawa materialnego, a tym bardziej prawa polskiego) była dopuszczalna. Wobec tego zgodnie z art. 12 ust. 1 i 2 tego rozporządzenia prawo polskie ma zastosowanie m.in. do wykładni umowy gwarancji, oceny wynikających z niej zobowiązań, a także do oceny sposobu wykonania oraz środków, które może podjąć wierzyciel w przypadku nienależytego wykonania zobowiązania, gdyż - jak już wspomniano - na terenie Polski umowa ta miała być wykonywana.

Zważywszy więc na wyższość prawa unijnego w stosunku do krajowych porządków prawnych orzeczenie Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r. w przedmiocie środków zabezpieczenia, nawet gdyby według włoskiego prawa cywilnego procesowego miało wpływ na uprawnienia materialno-prawne stron stosunku prawnego, z którego wynikłe roszczenia zostały zabezpieczone, to i tak nie niweczyłoby dochodzonego przez powoda w niniejszej sprawie roszczenia odsetkowego. Po pierwsze, dlatego, że jak już była o tym mowa, orzeczenie Sądu Rzymie z 26 czerwca 2019 r. było skuteczne jedynie na terenie Republiki Włoskiej. Po drugie, co istotniejsze, w świetle zawartego w umowie gwarancji postanowienia o wyborze prawa oraz przepisów rozporządzenia nr 593/2008, właściwe w sprawie jest polskie, a nie włoskie, prawo cywilne materialne.

W tych okolicznościach zasługiwał na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 25 w zw. z art. 31 rozporządzenia nr 1215/2012.

3. Polskie prawo cywilne materialne nie przewiduje instytucji wstrzymania stanu wymagalności roszczenia pieniężnego względnie wstrzymania biegu roszczenia odsetkowego od świadczenia pieniężnego wierzyciela na skutek postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, wydanego w ramach sporu dłużnika

przeciwko wierzycielowi. Zgodnie z art. 455 k.c. jeżeli termin świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania i jak stanowi art. 481 § 1 k.c., jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Polskie prawo cywilne procesowe również nie przewiduje modyfikacji czy pozbawienia wierzyciela uprawnień materialno-prawnych, w tym roszczenia odsetkowego z tytułu opóźnienia dłużnika w spełnieniu świadczenia pieniężnego, jako skutku postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia roszczenia majątkowego niepieniężnego tego dłużnika przeciwko temu wierzycielowi. Oczywiście można znaleźć w przepisach regulujących postępowanie zabezpieczające unormowania przewidujące w określonych sytuacjach skutki materialne czynności prawnej dokonanej przez obowiązane wbrew orzeczonemu zakazowi (por. art. 752^{3a} k.p.c. oraz art. 756⁴ § 1 i 2 k.p.c.), zaś w ramach postępowania głównego sąd w orzeczeniu co do istoty sprawy może pozbawić wierzyciela w pewnym zakresie roszczenia odsetkowego, gdy na przykład rozkłada świadczenie pieniężne na raty (zob. art. 212 § 3 k.c., art. 320 k.p.c. oraz uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 22 września 1970 r., III CZP 11/70, OSNCP 1971, nr 4, poz. 61).

Zasadniczo więc na gruncie polskiego prawa cywilnego procesowego orzeczenie w postępowaniu zabezpieczającym zakazu realizacji roszczeń pieniężnych z określonego stosunku prawnego wywiera jedynie skutek procesowy polegający na tym, że w razie wniesienia pozwu postępowanie powinno być zawieszone, ale nie niweczy ono ani nie wstrzymuje biegu roszczenia odsetkowego, podobnie jak w razie zawieszenia rygoru natychmiastowej wykonalności nadanego wyrokowi zaocznemu (art. 346 § 1 k.p.c.) oraz zawieszenia postępowania egzekucyjnego (art. 755 § 1 pkt 3 k.p.c.). Przyjęcie interpretacji zaproponowanej przez Sądy *meriti* stanowiłoby dla dłużnika niczym nieuzasadnioną korzyść majątkową, gdyż przykładowo występując przeciwko wierzycielowi, któremu przysługuje roszczenie pieniężne, z żądaniem ustalenia nieważności stosunku prawnego, z którego wynika roszczenie wierzyciela oraz uzyskując tego rodzaju

zabezpieczenie, mógłby on uchylić się od zapłaty ustawowych odsetek za opóźnienie (za okres obowiązywania orzeczenia zabezpieczającego) pomimo oddalenia ostatecznie jego powództwa i orzeczenia o zasadności roszczenia pieniężnego (należność główna) wierzyciela. Dłużnik może natomiast złożyć przedmiot świadczenia pieniężnego do depozytu sądowego ze skutkami materialno-prawnymi w odniesieniu do roszczenia odsetkowego z tytułu opóźnienia (por. art. 470 k.p.c. w zw. z art. 692 i n. k.p.c.).

W takim stanie rzeczy nie sposób odeprzeć zarzutu naruszenia art. 455 k.c. w zw. z art. 481 § 1 k.c. Zgodnie z pkt 6 umowy gwarancji wypłata następowała w terminie 14 dni od doręczenia gwarantowi przez beneficjenta, w terminie obowiązywania gwarancji, pisemnego wezwania do zapłaty, zawierającego kwotę roszczenia i numer rachunku bankowego, na który wypłata miała nastąpić.

4. Nie zasługiwał natomiast na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 56 k.c., art. 354 § 1 i 2 k.c. w zw. z pkt 6 i 7.1 umowy gwarancji w odniesieniu do oceny Sądów *meriti* nieskuteczności pierwszego wezwania do zapłaty (tj. z 12 czerwca 2019 r.). Ze względu na nieakcesoryjny charakter zobowiązania z gwarancji ubezpieczeniowej interpretacja postanowień regulujących wymogi formalne wypłaty świadczenia na rzecz beneficjenta powinna być ścisła (zob. też uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 28 kwietnia 1995 r., III CZP 166/94 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09 i z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 630/12). Pierwsze wezwanie do zapłaty naruszało pkt 7.1 umowy gwarancji, ponieważ brakowało potwierdzenia przez bank beneficjenta, że podpisy złożone pod żądaniem zapłaty pochodzą od osób uprawnionych do składania oświadczeń woli dotyczących praw majątkowych beneficjenta.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. (mając na uwadze, że uchylenie wyroku Sądu odwoławczego co do istoty sprawy musiało pociągnąć za sobą uchylenie rozstrzygnięć odnośnie do kosztów postępowania apelacyjnego, w tym także co do wniosku interwenta ubocznego), a o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c.

Paweł Grzegorzczak

Dariusz Zawistowski

Władysław Pawlak

[PG]

[r.g.]